

ART LONGA VİTA BREVIS

"Art Longa Vita Brevis" Latince Hippokrates'in ilk sıradaki özdeyişlerinden biridir. Anlamı ise "Hayat kısa ama sanat uzun sürelidir". Bazılarına göre burada kullanılan sanat sözcüğü yerine bilim kullanılmalıdır. Ancak, şu çok açıktır ki, Hippocrates'in anlatmak istediği, sözettiği hekimliktir-buradaki mesaj şudur; insan birey olarak çok az katkıda bulunur, ancak onun katkıda bulunduğu sanat bizden sonra da devam eder. O hem alçakgönüllülük ister, hem de bilim sanatının önemini vurgular. Bu cümle şöyle tamamlanır"fırsat kısa sürelidir, deney tehlikeli ve karar zordur". Hippocrates belki de bundan dolayı Avrupa tıbbının babası olarak sayılır. Hippocrates M.Ö. 460-370 yılları arasında Yunanistan'da yaşamıştır.

William Harvey'nin 1628 yılında yayımlanan ilk kitabı "De Motu Cordis"tir. Bundan sonra 1652 yılında yayımlanan "De Circulatione Sanguinis" ikinci kitabıdır. Bu kitapta vücuttaki kan dolaşımı hakkında ve kalbin bu dolaşımı yönlendirdiğini tez olarak ortaya koymuştur. Bu iki orijinal kitap, Latince yazılmış ve 1653 yılında İngilizceye çevrilmiştir. Harvey "De Motu Cordis"teki ithafa şöyle başlar; "Yaratıkların kalbi, hayatın temelidir, herşeyin prensi, küçük evrenin güneşi,... bütün kuvvetin ve dayanıklılığın aktığı yer". Bu Copernicus'un "De revolutionibus orbium coelestium"daki tanımlamalarıyla yankılanıyor: güneşi bir ruh, dünyanın ışığı-bütün yıldız ailelerinin etrafında çember çizdiği, evrenin merkezinde büyük bir taht olduğu. "De Motu Cordis"i (kalbin ritmi ile ilgili olarak) "De Motu Orbis terrarum" (dünyanın hareketi ile ilgili olanı) ile yan yana madalyanın üstüne yerleştirmekle, insan vücudunun tam merkezindeki kalbin hareketi, güneşin etrafında dönen dünyanın hareketine benzetilir. Copernicus ve harvey, ikisi de ortak bir dil kullanarak yazan ve ulusal sınır tanımayan, uluslararası bilim cumhuriyetinin üyesiydiler.

William Harvey 1578 yılında Folkestone'da doğdu. Combridge ve Padua'da tıp okudu. İlk kitabı yayımlandığında çok fazla eleştiri aldı. Kızgınlık ve öfke fırtınası Londra ve Paris'te koptu. Ona kan dolaşımının faydaları sorulduğunda, o şu cevabı vermiştir; "benim fikrime göre, o şeyin nedenlerini sormadan önce, bizim ilk görevimiz o şeyin olup olmadığını araştırmaktır." Copernicus 1473 yılında Torun, Polonya'da doğdu. Cracow'da eğitim gördü ve papaz oldu. Daha sonra Padua ve Roma'da tıp okudu. Doktor olarak fakir insanlara hiç para almadan yardım etti.

Madalyanın üstünde, alıntılar arasında birçok yüksükotu çiçeği vardır (digitalis purpurea). 1785'te, Birmingham'da genel bir hastanede doktor olan William Withering şöyle yazmıştır; "yüksükotunun tanımı ve onun tıptaki pratik ödülü (kalp yetmezliği)." Kitapta birkaç vakada yüksükotu karışımının nefes alma zorluğunu ve ödemi azalttığını yazmıştır. Hatta mide bulantısının tedavinin bir yan etkisi olduğunu yazmıştır. O günden bu yana yüksükotu kardiyolojide tedavide gelişmenin bir sembolü haline gelmiştir. Kitapta bütün tedavilerini ücretsiz yaptığını belirtmiştir.

Bu madalya 2000 yılında bir İsveç'li ressam olan Bo Thoren tarafından tasarlanarak İsveç Kraliyet Darphanesi tarafından basılmıştır.

Amsterdam'da European society of Cardiology'nin XXII. Kongresinde bu madalyalardan Sir Richard Doll, Kalevi Pyörölö ve Will Newimann'a verildi.

Editör

(European Society of Cardiology "Newsletter, Vol:9, No:3, 2000'den alınmıştır.)

DİGİTALİS PURPUREA*

Digitalis purpurea (Erguvani Yüksükotu) tedavide ilk kullanılan digital bitkisidir. Scophulariaceae familyasından iki yıllık 50-100cm yükseklikte bir bitkidir. Avrupa'da ve Amerika'da yabancı olarak yetişmektedir. Ülkemizde bahçelerde yetiştirilmektedir. Türkiye'de doğal olarak yetişen 8 değişik digitalis türü bulunmaktadır.

Digitalis purpurea birinci yıl toprak üzerinde rozet biçiminde yapraklar verir. İkinci yıl gövdesi gelişir ve yüksük biçimi çiçekler açar. Çiçeklerin şekli nedeniyle "Yüksükotu" adı verilmiştir. Ayrıca halk arasında mayasilotu, parmacıkotu gibi isimlerle de bilinir. Tedavide yaprakları kullanılır. Kardiyotonik etkisi olan glikozitler en fazla ikinci yıl, çiçek verdiği zaman yapraklarda bulunur.

Tedavide ilk defa 1785'de İskoçyalı botanikçi William Withering tarafından diüretik amaçla kullanıldı. Türkiye'ye Şanizade Mehmet Ataullah tarafından getirilmiştir. Kardiyotonik olduğu 1860'da bildirildi. 1869'da Nativelle, dijitalin adı glikoziti izole etti. Aynı yıl Schiemedeborg bu glikozite dijitoksin adını verdi.

1933'de Stoll'un araştırmaları sonucu purpurea glikozit A ve purpurea glikozit B adlı 2 glikozit prekürsörü olduğu açıklandı. Bu maddeler yapraklarda bulunan dijipurpidaz denilen enzim ile parçalanırlar.

P. Glikozit A \implies Dijitoksin (Dijitalin) + glukoz

P. Glikozit B \implies Gitoksin + gyumos

Bu glikozitler asit ortamda hidrolize olurlar. Hidroliz sonucu şekerlerin ayrılması ile kalan kısım genin adını alır. Geninlerin etkinliği azdır. Dijital glikozitlerinin geninleri genellikle 23 C atomlu, siklopentanoperhidrofenantren çekirdeği taşırlar. Prekürsörün glikozitleri kalevi ortamda veya enzimlerle hidroliz edildiğinde ilaç olarak kullanılan asıl glikozitler oluşur. Dijital yaprağında glikozitlerden başka saponinler vardır ki bunlar suda erimeyen glikoziti suda koloidal hale getirir, ayrıca glikozitin emilmesini kolaylaştırırlar. Yapraklarda bulunan müsün ise emilmeyi yavaşlatan bir maddedir.

Digitalis purpurea yapraklarında bulunan kardiyotonik glikozitler gece parçalanır, gündüz yeniden sentez edilirler. Bu nedenle yaprakların öğleden sonra toplanması önerilir. Digitalis purpurea taşıdığı glikozitler nedeniyle insan ve hayvanlar için zehirli etkilere sahiptir. On gram kuru veya kırk gram taze yaprağın alınması insanlarda ölümlen sonuçlanan zehirlenmelere neden olabilir.

Kaynaklar

1. Akçasu,A.: Farmakoloji ve Tedavi, Kutulmuş Matbaası, İstanbul, 1973.
2. Baytop,T.: Türkiye'de bitkiler ile tedavi, Nobel Kitabevi, İstanbul, 1999
3. Koyuncuoğlu,H.: Farmakoloji Dersleri II, Sermet Matbaası, İstanbul, 1975
4. Weiner,M.S.: Weiner's Herbal, The Guide to Herb Medicine, Scarborough Book, New York, 1982

(* Bu yazıyı hazırladıkları için **Prof.Dr. M. İpek Cingi'**ye teşekkür ederim.

Editör